

De grote boekenroof

De film is er nog niet, maar het project 'The Great Book Robbery' krijgt steeds meer vorm. De website is in de lucht en de teaser van de film is veelbelovend. Al in 2008 vertelde de Israëlisch-Nederlandse filmmaker Benny Brunner in *ZemZem* over zijn filmplannen over de roof in 1948 van tienduizenden boeken uit Palestijnse bibliotheken. Kort daarop ontmoette hij het huidige GroenLinks Kamerlid Arjan El Fassed. Beide heren hebben de handen ineen geslagen ten behoeve van het Palestijnse culturele erfgoed.

Sara Muller

Bij puur toeval stuitte de Israëlische arabist Gish Amit op documenten waarin stond beschreven hoe in 1948 vele Palestijnse privébibliotheken in Jeruzalem, Haifa en Jaffa systematisch zijn leeggehaald. Toen Amit er achter kwam dat het om 60.000 boeken ging, schreef hij over deze boekenroof in het linkse literaire tijdschrift *Mita'am*. Benny Brunner las het verhaal een aantal jaren geleden en besloot actie te ondernemen.

Afgelopen september sprak Brunner voor zijn documentaire met drie professoren die betrokken zijn geweest bij de roof. De in 1948 gestolen boeken waren in de Oriental department van de Hebrew University geplaatst. In de jaren vijftig en zestig besloot de bibliotheek dat de boeken gecatalogiseerd moesten worden. Één van de drie professoren vertelde aan Brunner dat het doel van het catalogiseren van de boeken

was om de boeken te ontdoen van de naam van de rechtmatige eigenaar. Volgens haar werden de boeken in eerste instantie verzameld om ze veilig te stellen, zodat ze later aan de eigenaren terug gegeven konden worden. Dit is ook terug te lezen in de documenten die Amit onderzocht, want de medewerkers van de bibliotheek hebben alles nauwkeurig gedocumenteerd. Na de Israëlische onafhankelijkheidsoorlog werden de boeken echter onderdeel van de 'Israëli-sche erfenis'. De Israëli's zouden een 'culturele reddingsoperatie' hebben verricht. Het is voor Brunner niet duidelijk waarom 6.000 boeken in de Nationale Bibliotheek nog steeds de letters AP (*Abandoned Property*) dragen.

Virtuele bibliotheek

Één van de doelstellingen van The Great Book Robbery is het bouwen van een virtuele bibliotheek. Tweehonderd van de 6.000 AP titels, online te vinden in de catalogus van de Nationale Bibliotheek, zijn al vertaald naar het Engels en nu te vinden op de website van het project. Op de site staat inmiddels ook een plattegrond met de locaties van een aantal particuliere bibliotheken.

Arjan El Fassed wist tot twee jaar geleden niets van de boekenroof. Hij vertelt dat hij direct enorme kansen zag toen hij ervan hoorde. El Fassed: 'The Great Book Robbery zit op het spoor van waarheid en verzoening. Bij de huidige stand van zaken in het Midden-Oosten moet de focus gericht zijn op waarheidsvinding. Het is een universeel gegeven dat veel mensen aanspreekt.' Na een oproep op internet kwam.

El Fassed onder andere het verhaal van Anis Sayigh (1931-2009) op het spoor. 'Helaas is hij overleden, voordat we hem goed konden interviewen,' zegt El Fassed. 'Sayigh was afkomstig uit Tiberius. De bibliotheek van zijn familie is ook geplunderd. De collectie stond echter niet vermeld in de documenten die Amit onder ogen heeft gekregen.' Sayigh was historicus en hoofd van het Onderzoekscentrum van de PLO in Beiroet, dat in 1982 tijdens de Israëlische invasie ook is leegeroofd.

El Fassed: 'Eigenlijk is de daadwerkelijke *inhoud* van de vernietiging van Palestina nooit echt duidelijk geweest. De waarde die het oude Palestina heeft gehad is nooit in kaart gebracht. Dit verhaal over de gestolen boeken kan een klein deel van die waarde uitdrukken, en dan met name in culturele en wetenschappelijke zin.' Als antwoord op de vraag of zijn lidmaatschap van de Tweede Kamer extra mogelijkheden biedt voor het project, grapt hij dat een beetje politicus natuurlijk zijn eigen film heeft. El

www.thegreatbookrobbery.org © Buropony

HOME PROJECT LIBRARY BLOG ABOUT PRESS

CONTRIBUTE

BACKGROUND
DIRECTOR'S VISION
PROJECT'S AIMS
PARTICIPANTS
TEAM

30,000 BOOKS WERE SYSTEMATICALLY LOOTED FROM THE ARAB NEIGHBOURHOODS IN WESTERN JERUSALEM BY THE NEWLY BORN STATE OF ISRAEL DURING THE 1948 WAR.

The drive to "collect" the books came from the management and librarians of Israel's National Library – a leading cultural institution of the Zionist movement and the state of Israel – where all the valuable books ended up. Another forty thousand (40,000) Palestinian books were "collected" in Haifa, Jaffa, Nazareth and other places.

Today, about six thousand of the looted books can be found on the shelves of the National Library, organised like a fossilized army of a dead Chinese emperor, accessible but lifeless, indexed with the label AP – Abandoned Property. In Hebrew, the National Library is called "The National Home of the Books."

This entirely unknown historical event came into light by chance; while researching in various state archives, Israeli PhD student Gish Amit stumbled upon documents that mentioned "collecting Arab books from occupied territories."

The plunder affair is a remarkable illustration of how one culture emerges from the dust of another after it has laid it to waste; the moment Palestinian culture is destroyed is also the moment a new Israeli consciousness is born, based not only on the erasure of the Arabs' presence in Palestine but also on the destruction of their culture.

Dramatic new light illuminates the disaster inflicted upon the Palestinian people and their culture in 1948. A particularly chilling document from March 1949 lists tens of Jerusalemities whose libraries were looted – it reads like a Who's Who of the Palestinian cultural elite of the time.

For decades Zionist and Israeli propaganda described the Palestinians as "people without culture." Thus, the victorious Israeli state took upon itself to civilise the Palestinians who remained within its borders at the end of the 1948 war. They were forbidden to study their own culture or to remember their immediate past: their memory was seen as a dangerous weapon that had to be suppressed and controlled.

© 2010 The 2911 Foundation. All Rights Reserved.

handcrafted by LIFESIZED, ISKRA & BUROPONY

Arjan El Fassed

Fassed heeft onder andere Buitenlandse Zaken en Ontwikkelingssamenwerking in zijn portefeuille. 'Nu de kans op een tweestaten-oplossing steeds kleiner wordt, wordt het belang van een project als The Great Book Robbery steeds groter. Praten over gedeelde waarden en gedeelde geschiedenis is van groot belang. Elke Israëli en Palestijn moet toegang kunnen krijgen tot de gestolen boeken.'

Documentaire

El Fassed: 'Ik heb van veel Palestijnen positieve reacties gekregen op het project. 'Velen kenden het verhaal niet, vonden het zeer bizar.' Uit Israëliëse hoek heeft hij nog maar weinig respons. El Fassed: 'Alleen van historici, waarvan sommigen het verhaal al een beetje kenden. Ze wisten niet dat de roof zo omvangrijk was.'

Benny Brunner is al geruime tijd bezig met een documentaire. De teaser is nu te zien op de website. In de documentaire zullen animaties worden gecombineerd met het verslag van ooggetuigen. In de teaser komen Gish Amit, Aziz Shehadeh, Nasser Eddin Nashashibi en Ilan Pappé aan het woord. Shehadeh is een Israëliësch-Arabische advocaat en woont in Nazareth. Hij werkte tijdens zijn studie mee aan het catalogiseren van de boeken.

Brunner vertelt dat Nashashibi ooggetuige was van de roof op de collectie van zijn oom. Ook de bibliotheek van zijn ouders is leeg gehaald. 'De Nashashibi's waren met de Al Husseini's de twee belangrijkste families uit de Palestijnse elite van Jeruzalem.' Nasser Eddin Nashashibi is schrijver en journalist. Hij herinnert zich dat hij ooit een boek heeft gekregen

Benny Brunner © Eytan

van een Egyptische schrijver met een persoonlijke inscriptie. Brunner en Amit vonden het boek in de Nationale Bibliotheek.

Brunner hoopt dat er nog lijsten bestaan van de collecties die de verschillende Palestijnse families in huis hadden. 'Dan is het eenvoudiger om de boeken terug te geven aan de rechtmatige eigenaren.'

Bewustwording

'Israël heeft een moralistische heroïsche beschrijving van de oorlog van 1948 geconstrueerd. Ik wil met de film deze imperiale geschiedenis deconstrueren,' zegt Brunner. Hij heeft daarvoor de Israëlische historicus Ilan Pappé geïnterviewd. Pappé is sinds 2007 hoogleraar geschiedenis aan de Universiteit van Exeter. Daarvoor was hij van 1984 tot 2007 lector in de

politieke wetenschappen aan de Universiteit van Haifa.

Voorts wil Brunner de Israëlische schrijvers Amos Oz, A.B. Yehoshua en David Grossman laten reflecteren op de boekenroof. Alledrie hebben ze eerder meegewerkt aan documentaires van Brunner. Hij betwijfelt echter of ze het verhaal over de boekenroof kennen en schat in dat A.B. Yehoshua een rechtvaardiging zal vinden voor de roof; dat de boeken verzameld zijn om ze te redden. 'Oz zal dat waarschijnlijk ook doen, maar dan op een subtielere manier en Grossman zal denk ik als enige eisen dat de boeken teruggegeven worden.'

Op de website van *The Great Book Robbery* staat dat het onder andere de bedoeling is om juridische actie te ondernemen. Een aantal advocaten van de Israëlisch-Arabische stichting

Adalah (het juridisch centrum voor de rechten van Arabische minderheden in Israël) onderzoekt de mogelijkheden om naar het Israëlijs Hooggerechtshof te gaan. Als er genoeg geld beschikbaar komt kunnen er internationale advocaten bij elkaar gebracht worden en kan de zaak eventueel aanhangig worden gemaakt voor het Gerechtshof in Den Haag. Brunner:

‘Het spoor van waarheid en verzoening’

‘Het gaat in eerste instantie niet om materiele compensatie, maar het is met name bedoeld om mensen bewust te maken van wat er is gebeurd. Als er een verklaring komt zou dat al mooi zijn.’

Om de boeken tot leven te brengen en zo echt inhoud te geven aan het culturele erfgoed dat verloren is gegaan, wil het team van *The Great Book Robbery* verder onder andere literatuurhistorici en cultuurcritici over de verschillende boeken laten vertellen. El Fassed: ‘Als je tien opinies verzamelt, kun je een mooi beeld krijgen over de betekenis van een boek. Bovendien creëer je ook betrokkenheid. Ik gebruik graag het volgende voorbeeld: de boekenkast van bij wie je op bezoek bent, zegt iets over hem of haar. Het is zelfs een identificatiemiddel. Dat zou ook de kracht moeten worden van *The Great Book Robbery*.’

*Sara Muller is redacteur van ZemZem.
Voor de website van The Great Book Robbery, zie www.thegreatbookrobbery.org*